

OV KSČM DOMAŽLICE

Jiřina Švorcová

Stránku připravil Tomáš HEJZLAR (HaNo, 10. 8. 2011)

V pondělí 8. srpna 2011 zemřela národní umělkyně JIŘINA ŠVORCOVÁ

Dotlouklo horoucí srdce

Ve včerejším vydání jsme aktuálně v krátké vzpomínce na zesnulou Jiřinu Švorcovou, jejíž nesporně úspěšná kariéra se odvíjela půlstoletí, stručně připomněli některé z jejích stěžejních rolí filmových a televizních. Známa a úspěšná herečka se tak nesmazatelně zapsala nejen do povědomí, ale nezřídka i do srdcí několika diváckých generací.

Její zřejmě nejpoblárnější postavou se stala nezapomenutelná prodavačka *Anna Holubová* z televizního seriálu *Žena za pultem* z pera známého scenáristy **Jaroslava Dietla**, jehož vypravěčské mistrovství v době uvádění jednotlivých dílů dokázalo vylidňovat ulice. Neméně výrazně se však Švorcová prosadila i v dalších téměř dvaceti filmových rolích. Kromě dramatické *Marie Rysové* v Kachyňově filmu *Král Šumavy* k nim patřila také *Cyrilová* z Vávrova historického snímku *Putování Jana Amose* či nezapomenutelně pojatá *Božena Němcová* z Vávrova snímku *Horoucí srdce*. Filmovou tvorbu uzavřela roku 1986 rolí *matky Horáčkové* v televizním seriálu *Gottwald*.

Nemenší význam v moderním uchopení dramatického textu však měly i herečiny kreace na jevištních prknech, především na scéně pražského *Divadla na Vinohradech*. Tam Švorcová nastoupila roku 1951 po absolvování pražské DAMU – tehdy ještě do dobově pojmenovaného *Ústředního divadla Československé armády*. Na této scéně vytvořila až do svého společensky vynuceného odchodu v roce 1990 desítky typizačně dokonale prokreslených a charakterově nezřídka velmi odlišných rolí. I v tehdejší silné herecké konkurenci se v nich osvědčila jako jedna z nejvýraznějších osobností a získávala oprávněné divácké úspěchy. Její repertoár zasahoval domácí i zahraniční klasiku stejně jako hry současných autorů.

Po předchozích externích hostováních již ze 40. let, kdy na vinohradském jevišti ztvárnila například *Marii Stuartovnu*, *Márinku* z jevištní úpravy Jiráskovy *Filosofské historie* a další postavy, vypovídající o jejím nesporném talentu, nechyběly po vstupu do trvalého angažmá ani zásadní role.

Domácí repertoár

Patřily k nim v padesátých letech 20. století z českého repertoáru (v chronologickém sledu) například postavy z Jiráskovy slavné trilogie *Jan Hus – Jan Žižka – Jan Roháč z Dubé*, půvabná *Kristla* v transkripci Němcové *Babičky*, dále *Lidunka* v Tylově *Fidlovačce*, nápaditě pojatá *konferenciérka* v adaptaci Čapkovy *Války s mlouky*, nezaměnitelně ztvárněná dáma v jevištní úpravě Haškova *Dobrého vojáka Švejka*, typizačně působivě vyprofilovaná *Markýtko* ze Stroupežnického *Našich furiantů*, neméně charakterově propracovaná *Vlasta* z tehdejší autorské novinky *Všechny zvony světa* od **Bohuslava Březovského** (premiéra 1965) a další. Z odkazu **Karla Čapka** skvostně pojala *Fanku* v *Loupežníkovi* a zejména dokonale procítěnou nestárnoucí *Emilii Marty* ve *Věci Makropulos*. Lidsky hřejivá byla její *Jahelková* z Tylovy *Tvrdohlavé ženy*, zatímco zcela odlišně, přitom dokonale, vnímala nastudování role *sochařovy ženy* z Nezvalovy hry *Dnes ještě zapadá slunce nad Atlantidou*. V zaskoku za herečku **Antonii Hegerlíkovou** neuvěřitelně působivě ztvárnila *Veroniku* v Šamberkově *Jedenáctém přikázání* a v alternativě za herečku **Karolínu Slunéčkovou** pojala postavu *Mlynářky* v Drdových úsměvných *Dalskabátech, hříšné vsi*. A také mnohé další role - menší i větší, komediální či charakterní...

Světová tvorba

Nemenší podíl tvořily nejzásadnější postavy ze světové tvorby. Nelze pominout za plejádu dalších také její zřetelně propracované a do nejmenších detailů procítěné postavy (opět v časovém sledu již od padesátých

let 20. století) *Ljubov Ševcovové* a *Uljany Gromovové* (Fadějev: *Mladá garda*), *Mariškinové* (Paustovskij: *Náš vrstevník*), neuvěřitelně citlivé *Roxany* (Rostand: *Cyrano z Bergeracu*) a zcela odlišně cítěné *hraběnky* (de Baumarchais: *Bláznivý den aneb Figarova svatba*) či působivé *Lízy* (Tolstoj: *Vojna a mír*). K jejím největším rolím však patřila Schillerova *Marie Stuartovna*, pojatá ve velkém duchu s dokonalou niterností prožitku.

V šedesátých letech 20. století Jiřina Švorcová svými postavami přímo »rostla«. Od *Doriny* (Molière: *Tartuffe*) přes *Tamaru* (Panovová: *Bílé noci, nashledanou*), *Varvaru Michajlovnu* (Gorkij: *Letní hosté*), *Kateřinu* (Shakespeare: *Zkrocení zlé ženy*) až k titulní Tolstého *Anně Karenině* z roku 1963. Neustrnula však, takže následovaly *Marina* (Puškin: *Boris Godunov*), směle rozevlátá *Mae* (Williams: *Kočka na rozpálené střeše*), baronesa *Štralová* (Lermontov: *Maškaráda*), *Helena* (Shakespeare: *Troilus a Kressida*), *Gladys* (Simon: *Podivný pár*), elegantně pojatá *dáma* (Büchner: *Antonova smrt*) aj.

Také v sedmdesátých letech se výkony Švorcové nesly v tomto jejím energickém interpretačním vzruchu. Vskutku nezapomenutelná byla její role *Mechmene Banu* (Hikmet: *Legenda o lásce*), *Marie Ščelkanovová* (Leonov: *Zlatý kočár*), *matka Valentina* (Roščin: *Valentin a Valentina*), *Marie Lvovna* (Gorkij: *Letní hosté*), *Olga* (Čechov: *Tři sestry*), ale mistrovskou podobu laskavosti vetkla i nevelké postavě *chůvy* ze Shakespearovy milostné tragédie *Romeo a Julie*.

Opravdu čiperně, tedy s hereckou kreativností, vykreslila na počátku 80. let svou *paní Čipernou* (Shakespeare: *Veselé paničky windsorské*) a naprosto dokonale jednu ze svých vrcholných postav – svědomitě vycizelovanou *matku* v Brechtově *Matce Kuráži a jejích dětech*, kterou herečka považovala za jednu ze svých rolí nejpříznačnějších. Neméně pak vynikla její *Essie* (O'Neill: *Ach, léta bláznivá*) a několik dalších, než byla Jiřina Švorcová vlivem překotných společenských událostí z jeviště téměř »vyštípána«. Vskutku necitlivý a nechutný konec kariéry umělkyně, jež po čtyři desítky let vytvořila řadu nádherných a leckdy dosud nepřekonaných kreací nejen v rolích velkých a okázalých, stejně jako i v těch nejmenších, ba zdánlivě okrajových.

Rozhlas, dabing...

Přestože jeviště a filmové plátno se staly jejími domény, často spolupracovala také s rozhlasem a filmovým dabingem. Mimořádně intenzivně se věnovala rovněž uměleckému přednesu, který mohli posluchači ocenit nejen v komorních prostředích, ale dokonce i během prvomájových manifestací na pražské Letenské pláni či na nedalekém Výstavišti u Křížkovy fontány. A neméně se starala i o umělecký provoz programové řady *Výboru národní kultury*, k jehož zakladatelům Švorcová patřila. Stejně tak výrazně obohatila programovou strukturu internetového Rádía Haló Futura například svým přednesem Villonových veršů.

Zůstala věrna

Jak jsme už včera napsali, národní umělkyně Jiřina Švorcová zůstala svým ideálům trvale věrná, a to i v době obecného nepochopení, nepřízně, ano i pohrdání a štvavých kampaní. Dokonce leckdy z úst těch, jimž v době svého vrcholného působení nejednou pomáhala. Nezištně, přátelsky, s pochopením...

Tak jsme ji poznali. Jako ženu sice leckdy nesmlouvavě ráznou, ale současně i hluboce lidskou. Nezapřkla uprostřed lýtých názorových štvanic, nezahořkla, aby naopak svým postojem prokázala velmi pevný charakter. Jako jedna z mála! - Než její horoucí srdce v pondělí navždy dotlouklo, uštváno neuvěřitelnými nicotnostmi okolních malicherných břichomluvců, stala se národní umělkyně Jiřina Švorcová navzdory snahám jejích oponentů živoucím nerudovským kvádrem, z čistého pevného křemene uprostřed »plynových jen hadrů«, jak čteme v Nerudově romanci. V duchu básníkovy odkazu herečka současně milovaná i zatracovaná svou výraznou osobitostí prokázala, že její interpretační umění přetrvalo čas svého zrodu.

»Nikdy mi neublížila a svým způsobem si jí vážím, že nepřevlékla rychle kabát a nepoplivala si tím tak celý svůj život.«

herečka **Jiřina Bohdalová**

»Byla to vynikající herečka a je mi to líto, že měla ten konec těžký, ale co se dá dělat - věk na to máme.«

herečka **Antonie Hegerlíková**

»Když si odmyslím její aktivitu v politice, musím říci, že byla výbornou kolegyní, i když moc blízko jsme k sobě neměli. Jako na mladého herce na mě udělala dojem, že se během své kariéry v komunistické straně snažila okolí neublížit.«

herec **Jaroslav Satoranský**

»Drahá paní Jiřinko, s upřímnou gratulací dovoluji si Vám nabídnout snímek jako památku na krásný, nezapomenutelný den, který jsme spolu prožili. Buďte stále zdravá, šťastná a žijte v pohodě a míru!«

herec **František Filipovský** (29. 4. 1984)

»Jiřino, hluboká poklona za Emilii Marty v režii Horčíčkové!«

herec **Karel Höger** (28. 3. 1977)

»... Moc tě líbám, těším se na Tebe a moc Tě prosím: netloustni, dívkenko... Tvoje malá Jiřina«

herečka **Jiřina Jirásková** (24. 9. 1953)

»Soudružko a kolegyně Jiřino Švorcová, především Ti děkuji, a to dost, za dárek pod stromeček, neboť je to v pravém smyslu dárek a nic jiného... Do dalšího roku Ti přeji samozřejmě především zdraví (bez toho se stává všechno bezvýznamné), dále: sílu (nikoliv fyzickou, ta je dobrá spíše pro nošení těžkých předmětů) – sílu jako protiklad slabosti a mdloby. Dále – a to je velmi důležité: lidský realismus, tj. schopnost vidět věci a hlavně lidi takovými, jakými opravdu jsou, a snažit se mít je rád ještě před jejich polepšením. Věř, že při Tvém významu (oprávněném, což jest nutno podotknout!) mělo by to mít pro tento národ blahodárny vliv. Snad větší a blahodárnější, než tušíš! – Právě vzhledem k Tvému dnešnímu společenskému postavení jest z mé strany na místě největší cudnost v projevu vůči Tobě... A takto ber má přání Tobě do Nového roku – a plný, naplno cítěný život, hodně lásky a trochu peněz. To je všechno... Moc Tě zdravím!«

herec **Miloš Kopecký** (3. 1. 1994)

»Poděkování za Vaše mimořádné umělecké mistrovství. Zabírá zcela ojediněle nejvzdálenější oblasti a tlumočí je ve vzácné pravdivosti i svrchované tvůrčí intenzitě. Člověk neví, co dříve obdivovat, zda Vaše herectví, sílu i obsah přednesu či Vaši voňavou mateřštinu. Lásku za Vaše zásadní občanské postoje, za Vaši obrovskou činnost společenskou, za Vaši lidskou líbeznost a nesmírnou skromnost. Jste naše, rodná, národní... Máme Vás moc rádi. Pro Vaše čisté srdce. Nechť Vaše srdíčko v plném zdraví dále dlouhá léta rozdává krásu, čistotu a pravdu! Poděkování a lásku Vám, drahá Jiřinko!«

dirigent **Jaroslav Krombholc**

sopranistka **Maria Tauberová** (nedatováno)